

Політичні та економічні системи країн. Типологія держав.

I. Політична система – це сукупність норм, які визначають права та обов'язки держави, політичних партій, суспільних та громадських організацій, церкви і регулюють їхні взаємовідносини.

Політична система залежить від політичного режиму, який визначає конкретні форми керівництва державою, контролює й управляє усіма процесами в суспільстві.

1) Демократія – політична організація суспільства, що характеризується участю народу в управлінні державними справами (*республіки, конст. монархії*)

2) Авторитаризм – система політичного володарювання, що характеризується зосередженням влади у руках однієї особи або обмеженої групи осіб; звуженням політичних прав і свобод громадян та політичних організацій; жорстким примушуванням дотримуватись законів.

Характерний для **абсолютних монархій**: Саудівська Аравія, Об'єднані Арабські Емірати, **військових диктатур** (у різні часи: Аргентина, Уругвай, Чилі, Камбоджа), **персональних тираній** (у різні часи: Гаїті, Нікарагуа, Сомалі), **вождистських режимів** (Лівія, Куба).

3) Тоталітаризм – система, що характеризується відсутністю демократичних свобод і повним контролем держави над усіма сферами життя суспільства – економікою, релігією, сім'єю тощо. (Гітлерівська Німеччина, сталінський Радянський Союз, франкська Іспанія. У наш час характерна для **Корейської Народно-Демократичної Республіки**).

II. Економічна система держави – це спосіб організації її господарства.

Ринкова економіка

Передбачає обмін товарами та послугами через ринки ресурсів і продуктів.

Ціни на них залежать від попиту і пропозиції.

Ознаки ринкової економіки:

- 1) Економічна свобода*
- 2) Приватну власність*
- 3) Свобода підприємництва.*
- 4) Конкуренція – рушійний механізм.*
- 5) Саморегульованість господарської системи.*

Планова економіка

Передбачає обмін товарами та послугами через посередництво державної торгівлі.

Ознаки планової економіки:

- 1) Централізм, привласнення державою економічних ресурсів.*
- 2) Управління будується на підпорядкуванні інтересів нижчих ланок інтересам вищих ланок.*
- 3) Зрівняльність доходів.*

Змішана система

- **Змішана система** об'єднує елементи ринкової і планової економічних систем. Вона характерна для багатьох сучасних держав, прикладами яких є *США, Росія, Китай, Франція, Швеція, Японія, Велика Британія*.
Серед основних форм економічних систем переважає змішана, яка ввібрала найефективніші елементи ринкової і планової системи.

III. Типологія держав світу

1. Типології країн за структурою господарства

1) Аграрні: У с/г зайнято понад 60 % працюючого населення.

- Це найменш розвинені країни світу, в основному африканські — *Малі, Чад, Мозамбік, Гамбія, Ефіопія.*

2) Аграрно-індустріальні . У с/г 30-60%, промисловість – бл. 20%.

- Рівень розвитку цих країн також переважно невисокий.
- *Колумбія й Перу в Пд. Америці, Індія, Монголія і Пакистан в Азії.*

3) Індустріально-аграрні.

- У с/г цих країн зайнято 15—30 %
- Рівень розвитку таких країн близький до середнього, але господарство багатьох із них розвивається швидкими темпами *Туреччина, Бразилія, Аргентина, Україна, Росія, Румунія, Польща.*

4) Індустріальні . У с/г — приблизно 10 % і менше.

- Головні надходження пов'язані в них з промисловістю
- Більшість індустріальних країн розташовані в Європі (*Норвегія, Ісландія, Бельгія, Мальта, Данія*).

5) Постіндустріальні.

- У с/г - менше ніж 10 %)
- Головні надходження пов'язані в них зі сферою послуг, експортом капіталу, туризмом тощо.
- США, Велика Британія, Франція, Японія, Німеччина.

2. Типології країн за рівнем економічного розвитку

В основі визначення рівня розвитку країни лежить показник ВВП на душу населення.

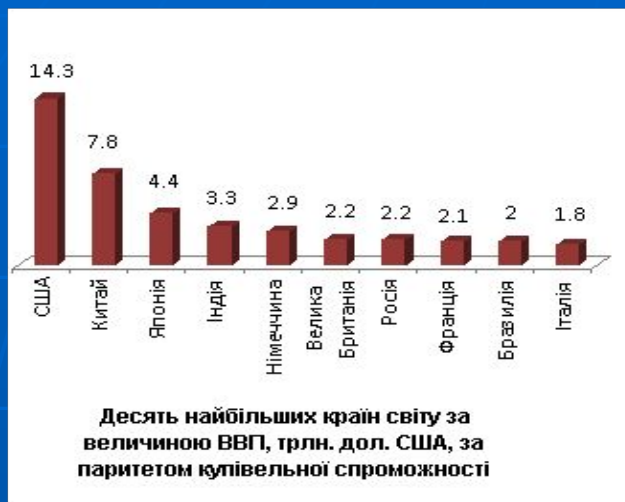
1). Валовий внутрішній продукт (ВВП) - це сукупна вартість за ринковими цінами усього обсягу кінцевих товарів і послуг, вироблених у даній країні впродовж одного року національними та іноземними виробниками.

2). Валовий національний продукт (ВНП) - це сукупна вартість за ринковими цінами усього обсягу кінцевих товарів і послуг, вироблених у даній країні впродовж одного року тільки національними виробниками, а також враховує доходи фірм і громадян даної країни, отримані за кордоном, проте виключає доходи зарубіжних компаній та осіб, які займаються діяльністю в даній країні.

3) Індекс розвитку людського потенціалу.

ІРЛП являє собою середнє арифметичне трьох показників: середня тривалість життя (68 років), рівень грамотності (99,4% н-ня) та показник ВВП на душу н-ня (6900 дол.).

За показником ІРЛП Україна знаходиться на 76 місці у світі.

- Величина ВВП у розрахунку на одного жителя країни – більш об'єктивний показник. Він дає змогу оцінити загальний економічний рівень розвитку країни та оперувати поняттями «бідна–багата» країна. Відповідно до величини цього показника країни світу об'єднано в п'ять груп:
- 1) **найбідніші**, в яких на одну особу припадає менш як 1 000 дол. США за рік;
- 2) **бідні** – 1 – 2 999 дол. США;
- 3) **країни середнього статку** – 3 – 9 999 дол. США;
- 4) **заможні** – 10 000 – 29 999 дол. США;
- 5) **багаті** – понад 30 000 дол. США (мал. 19).

РІВЕНЬ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН СВІТУ

ВАЛОВИЙ ВНУТРІШНІЙ ПРОДУКТ (ВВП) У РОЗРАХУНКУ НА ДУШУ НАСЕЛЕННЯ, доларів США, 2008 р.

Дані відсутні

Середній у світі – 10426 дол. на душу населення

2. Типології країн за рівнем економічного розвитку

Тип країни	Підтип
I. Високорозвинені країни	1. Країни "Великої сімки" 2. Індустріально розвинені країни Європи 3. Переселенські країни 4. Країни середнього рівня ек. розвитку
II. Країни, що розвиваються	1. Нові індустріальні країни (НІК) 2. Країни експортери нафти 3. Малі острівні країни (квартироздавачі) 4. Країни середніх можливостей 5. Найменш розвинені країни
III. Країни перехідної економіки	1. Країни колишнього СРСР 2. Колишні соціалістичні країни Цнт. Європи та Монголія
IV. Країни планової економіки	1. З елементами ринкової економіки 2. Централізовано керованої економіки

Завдання. Дайте характеристику типів та підтипів країн за рівнем економічного розвитку у вигляді таблиці за планом:

Типи країн	Підтипи країн	Приклади країн	Ознаки
I. Економічно високорозвинені країни: S=24%; H=15%; ВВП світу – 74%	1. Головні країни «Великої сімки».	США, Канада, Японія, Італія, Німеччина, Франція, ВБ	
	2. Малі індустріально розвинені країни Західної Європи - 15		
	3. Переселенські країни - 4	Австралія, Нова Зеландія, ПАР, Ізраїль.	
	4. Країни середнього розвитку - 5	Іспанія, Мальта, Греція, Ірландія, Португалія	
II. Країни, що розвиваються - 130	1. НІК – понад 10		
	2. Нафтовидобувні країни – біл.10		
	3. Малі острівні країни («держави-квартироздавачі»)		
	4. Країни середніх можливостей (країни, що відстають у своєму розвитку) - 60		

III. Постсоціалістичні країни перехідної економіки - 29	1. Країни–республіки колишнього СРСР -15		Індустріальні або індустріально-аграрні; перехідна економіка;
	2. Країни Центральної Європи - 13		
	3. Монголія		
IV. Країни планової економіки - 4	1. з елементами ринкової економіки	Китай, В'єтнам	
	2. з централізовано керованою економікою	КНДР, Куба	

Д/З:

- Конспект
- Параграф 3
- Закінчити таблицю